

Avatud majad nr 8
Telliskivi loomelinnak
19.03.2015

Retke juhid: Telliskivi loomelinnaku tegevjuht Jaanus Juss, arhitekt Tõnu Loigu, ajaloolane Jaak Juske.

Kalamaja ja Pelgulinna piirimaal, kolme raudtee vahelisel alal asuv Telliskivi Loomelinnak paikneb endises Kalinini-nimelises elektroonikatehases, mis varem tegutses Balti raudtee peatehasena. Suur tehase, mis remontis Balti raudtee vedureid ja valmistas ning parandas vaguneid, oli üks esimesi suurettevõtteid, mis rajati justkui omaette saarekesena väljaspoole linna hoonestatud ala. Raudteetehase ajalugu ulatub 1869. aastasse, mil rajati raudteeühendused Peterburiga. Enne laius samas paigas linna karjamaa.

Esimesed hooned rajati paest seintega, tahatud paekarniiside ja tellistest avasillustega, lihtsate kolmnurk- või astmikfrontoonidega ja viilkatustega tüüpilised Tallinna 19. sajandi tööstusehitised.

1873-1874 tehast laiendati ning ehitati kuuekohaline veduridepoo ja töökoda. See on säilinud peaaegu algsel kujul, kuid koos hilisemate juurdeehitistega, ja on kasutusel vaguniremonditsehhina. Hoone oli varustatud tolle aja moodsaima sisseesadega, 1880. aastal töötas selles tehases juba 500 inimest, mis oli selle aja kohta suur arv.

Suuremad muudatused tehti 1958.-1962. aastal tulenevalt tootmisprofiili muutusest, kui hakati valmistama kõrgtehnoloogilisi seadmeid. Nelja ja poole aastaga ehitati elavhõbeventiilide tootmise korpus, tehase administratiivhoone, organiseeriti keevitus-ettevalmistus- ja transformaatoritsehhi, püstitati abikorpus ning teised hooned. 1981. aastal formuleeriti Kalinini elektrotehnikatehas ümber kaubamärgiks Estel.

Taasiseseisvumise järel jagati ala erastamise käigus kolmeks osaks. 2003. aastal algatati alale detailplaneering, millele järgnes arhitektuurikonkurss leidmaks alale kõige sobivam lahendus. Konkursi võitsid QP arhitektid Tõnu Laigu ja Tõnu Laanemäe võistlustööga "Bomba Energy". Algne plaan nägi ette suures osas olemasolevate hoonete lammutamist ja selle asemele kaasaegse kultuurikvartali rajamise, kus leidub nii meelelahutust, elumaju kui väikeettevõtteid.

Kavandis peeti oluliseks luua piirkonda moodsa kunsti ja kultuuriürituste keskus ja pakkuda võimalust aasta ringi sportimiseks (näiteks ujula, kergejõustikuhall, tenniseväljakud, jäähall, golf jne).

Arhitektide hinnangul sobivad alale ka muusika-, käsitöö- ja kunstistuudiod, kirjastamine, alternatiivkino, teatristuudio, klubiteater. "Kulutamine ja tarbimine ei tohi lõppeda kell viis õhtul, vaid peab kestma ööpäeva ringi. Kunstinäitused võiks avatud olla näiteks ka öösel," leidsid arhitektid. "Ettevõtetest võiks seal asuda väiksemad kõrgtehnoloogia ettevõtmised, arendusinkubatsiooni kontorid." Endisi, tootmishooneteks ette nähtud hooneid soovitasid arhitektid ümber ehitada näiteks kortermajadeks, kus on ruumikad ja soodsad eluasemed.

2008. aasta majanduslangusest ja pikast detailplaneeringute menetlemise protsessist tulenevalt on 2003. aastal loodud visioon endiselt realiseerimata. Arhitekt Tõnu Laigu sõnul on aja jooksul muutunud projekti sisuline ideoloogia - liigutakse olemasoleva taristu suurema arvestamise ja ärakasutamise poole. Paralleelselt detailplaneeringuga tegeletakse ka olemasolevate hoonete reaalse parandamisega ning uue kultuurikeskkonna kujundamisega. Selle tulemusena on välja kujunenud tugeva identiteediga Telliskivi Loomelinnak, Eesti suurim loomemajandusliku ettevõtluse keskus, mille territooriumil on 10 erinevat hoonet, kogupindalaga üle 25000 ruutmeetri. Erinevates majades on võimalik suhteliselt soodsalt üürida kontorit, stuudiot, ateljeed, töökoda, kaubanduspinda, ladu või ruumi bändi proovideks. Loomemajanduse ja mittetulundusühingute kõrval tegutsevad Telliskivis mitmed otseselt loomemajandusega mitte seotud ettevõtmised, näiteks mitmed söögikohad, lastehoid, trükikojad, mööblipood ja raamatu antikvariaat.

Allikad:

Robert Nerman. Pelgulinn. Kultuurikeskkonna kujunemine ja areng. Tallinn, 2000.
[www.arhliit.ee/.../Endisest Kalinini tehasest võib saada kultuurikvartal. 26.05.2004](http://www.arhliit.ee/.../Endisest_Kalinini_tehasest_voib_saada_kultuurikvartal.26.05.2004)
<http://arhliit.ee/uudised/3053/> (10.03.2013)
Robert Nerman. Pelgulinn sai alguse raudteest. Eesti Päevaleht, 4. märts 2004.
telliskivi.eu